

Sem vložte zadání Vaší práce.

**FAKULTA
INFORMAČNÍCH
TECHNOLOGIÍ
ČVUT V PRAZE**

Bakalářská práce

Webový nástroj pro kolaborativní editaci textů

Jiří Šimeček

Katedra softwarového inženýrství

Vedoucí práce: Ing. Petr Špaček, Ph.D.

11. dubna 2018

Poděkování

Doplňte, máte-li komu a za co děkovat. V opačném případě úplně odstraňte tento příkaz.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předloženou práci vypracoval(a) samostatně a že jsem uvedl(a) veškeré použité informační zdroje v souladu s Metodickým pokynem o etické přípravě vysokoškolských závěrečných prací.

Beru na vědomí, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorského zákona, ve znění pozdějších předpisů. V souladu s ust. § 46 odst. 6 tohoto zákona tímto uděluji nevýhradní oprávnění (licenci) k užití této mojí práce, a to včetně všech počítačových programů, jež jsou její součástí či přílohou, a veškeré jejich dokumentace (dále souhrnně jen „Dílo“), a to všem osobám, které si přejí Dílo užít. Tyto osoby jsou oprávněny Dílo užít jakýmkoli způsobem, který nesnižuje hodnotu Díla, a za jakýmkoli účelem (včetně užití k výdělečným účelům). Toto oprávnění je časově, teritoriálně i množstevně neomezené. Každá osoba, která využije výše uvedenou licenci, se však zavazuje udělit ke každému dílu, které vznikne (byť jen zčásti) na základě Díla, úpravou Díla, spojením Díla s jiným dílem, zařazením Díla do díla souborného či zpracováním Díla (včetně překladu), licenci alespoň ve výše uvedeném rozsahu a zároveň zpřístupnit zdrojový kód takového díla alespoň srovnatelným způsobem a ve srovnatelném rozsahu, jako je zpřístupněn zdrojový kód Díla.

V Praze dne 11. dubna 2018

.....

České vysoké učení technické v Praze
Fakulta informačních technologií

© 2018 Jiří Šimeček. Všechna práva vyhrazena.

Tato práce vznikla jako školní dílo na Českém vysokém učení technickém v Praze, Fakultě informačních technologií. Práce je chráněna právními předpisy a mezinárodními úmluvami o právu autorském a právech souvisejících s právem autorským. K jejímu užití, s výjimkou bezúplatných zákonných licencí a nad rámec oprávnění uvedených v Prohlášení na předchozí straně, je nezbytný souhlas autora.

Odkaz na tuto práci

Šimeček, Jiří. *Webový nástroj pro kolaborativní editaci textů*. Bakalářská práce. Praha: České vysoké učení technické v Praze, Fakulta informačních technologií, 2018.

Abstrakt

Tato práce se zabývá problémem kolaborativní editace textů a porovnává jednotlivé známé algoritmy, které tento problém řeší. Dále se zabývá návrhem a implementací prototypu pomocí jednoho z vybraných algoritmů.

Klíčová slova návrh webové aplikace, kolaborativní editace textů, web v reálném čase, Javascript, ReactJS, NodeJS

Abstract

Sem doplňte ekvivalent abstraktu Vaší práce v angličtině.

Keywords Nahradte seznamem klíčových slov v angličtině oddělených čárkou.

Obsah

Úvod	1
1 Cíl práce	3
2 Analýza	5
2.1 Technologie	5
2.2 Typy síťové komunikace	8
2.3 Algoritmy používané pro kolaborativní editaci textů	10
2.4 Existující řešení	14
2.5 Seznam funkčních požadavků	17
2.6 Nefunkční požadavky	18
2.7 Uživatelské případy	19
2.8 Doménový model	19
Bibliografie	23
A Seznam použitých zkratek	27
B Obsah přiloženého CD	29

Seznam obrázků

2.1	Diferenciální synchronizace vývojový diagram [23]	11
2.2	Operační transformace sekvenční diagram	14
2.3	Ukázka aplikace Google Docs	15
2.4	Ukázka aplikace Etherpad	16
2.5	Ukázka aplikace Codeshare.io	17
2.6	Diagram doménového modelu	21

Úvod

Webové aplikace, které komunikují s uživatelem ve skutečném čase, jsou dnes stále oblíbenější. Uživatel již běžně očekává, že se mu na webových stránkách zobrazují nejruznější upozornění, či se dokonce aktualizují celé části webové stránky. Nově se začínají objevovat webové nástroje pro kolaborativní spolupráci nad texty (případně nad jinými multimédii), které kombinují myšlenku tvorby obsahu webu uživateli a právě odezvu aplikace ve skutečném čase.

Výstupem této práce je všeobecně nasaditelná komponenta, která bude použita jako jedna z komponent projektu webového IDE s pracovním názvem Laplace-IDE. Komponenta je také určena pro potřeby vývojářů, kteří chtějí vytvořit kolaborativní webový nástroj a nechtějí ho vytvářet od nuly.

Toto téma jsem si zvolil, jelikož většina doposud existujících kolaborativních textových nástrojů je postavena nad uzavřeným kódem nebo nad knihovnamy, jejichž vývoj byl ukončen. Neexistují tak nástroje, či knihovny, které by bylo možné bez větších problémů použít pro vlastní projekty.

V této práci se zabývám analýzou problému kolaborativní spolupráce nad texty, porovnáním a výběrem vhodných existujících algoritmů a technologií, návrhem znovupoužitelné komponenty a implementací prototypu včetně navržené komponenty.

Tato práce dále pokračuje v následující struktuře: Nejprve se v části 1 zabývám analýzou a výběrem vhodných algoritmů, z které pak přecházím k návrhu komponenty a prototypu v části 2. Navržený prototyp dále v části 3 implementuji a na konec nad výsledným prototypem v bodě 4 provádím uživatelské testování.

Cíl práce

Cílem rešeršní části práce je seznámení se zadanými technologiemi, které budou využity při implementaci prototypu. Dalším cílem je analýza problematiky kolaborativní editace textů a rozbor existujících webových real-time protokolů.

Cílem praktické části je navržení modelu pro uložení dat, implementace prototypu a následné uživatelské otestování a vyhodnocení kvality implementovaného řešení.

Analýza

2.1 Technologie

V této část popisují použité technologie vycházející z nefunkčních požadavků, které jsou uvedeny v kapitole 2.6.

2.1.1 HTML5

HTML5 je značkovací jazyk používaný pro reprezentaci a strukturování obsahu na internetu (přesněji na World Wide Web (WWW)). Jedná se již o pátou verzi standardu Hypertext Markup Language (HTML) (doporučená verze podle The World Wide Web Consortium (W3C) v roce 2018 je HTML 5.2 [1]). Tato verze do standartu přidává mimo jiné nové elementy, atributy a funkcionality. Pod pojem HTML5 také často zařazujeme rozsáhlou množinu moderních technologií, které umožňují tvorbu více rozmanitých a mocných webových stránek a aplikací. [2]

HTML vytvořil Tim Berners-Lee a HTML standart byl definován ve spolupráci s organizací Internet Engineering Task Force (IETF) v roce 1993 [3]. Od roku 1996 převzala vývoj HTML standartu organizace W3C [4]. Roku 2008 se k W3C přidala organizace Web Hypertext Application Technology Working Group (WHATWG) a započali vývoj standartu HTML5, který společně vydali v roce 2014 [5].

2.1.2 JavaScript

JavaScript pod pracovním názvem LiveScript vytvořil Brendan Eich v roce 1995, kdy působil jako inženýr ve firmě Netscape. Přejmenování na JavaScript bylo marketingové rozhodnutí a mělo využít tehdejší popularity programovacího jazyka Java od Sun Microsystem a to přesto, že tyto jazyky spolu téměř nesouvisí. Javascript byl poprvé vydán jako součást prohlížeče Netscape 2

roku 1996. Později téhož roku představila firma Microsoft pro svůj prohlížeč Internet Explorer 3 jazyk JScript, který byl JavaScriptu velice podobný. [6]

Roku 1997 vydala organizace European Computer Manufacturer's Association (ECMA) první verzi standartu ECMAScript, který z původního JavaScriptu a JScriptu vycházel [7]. Tento standart prošel v roce 1999 rozsáhlou aktualizací jako ECMAScript 3, která je bez větších změn používána dodnes [6].

Další verze ECMAScript standartu podle [8] jsou:

- ECMAScript 5 z roku 2009,
- ECMAScript 5.1 z roku 2011 (ISO/IEC 16262:2011),
- ECMAScript 2015,
- ECMAScript 2016,
- ECMAScript 2017 a
- připravovaný standart ECMAScript 2018.

Dnes pod označením JavaScript běžně chápeme právě standardizovaný ECMAScript [6] a i já ho tak budu dále označovat.

Javascript je navržen k běhu jako skriptovací jazyk v hostitelském prostředí, které musí zajistit mechanismy pro komunikaci mimo toho prostředí. Nejčastějším hostitelským prostředím je webový prohlížeč, ale Javascript můžeme nalézt i na místech jako je Adobe Acrobat, Adobe Photoshop, SVG vektorová grafika, serverové prostředí NodeJS, databáze Apache CouchDB, nejrůznější vestavěné systémy a další. [6]

Javascript je více paradigmový, dynamický jazyk s datovými typy, operátory, standardními vestavěnými objekty a metodami. Jeho syntaxe je založena na jazycích Java a C. JavaScript podporuje objektově orientované programování pomocí objektových prototypů namísto tříd jako je tomu například u jazyku Java. Dále také podporuje principy funkcionální programování – funkce jsou také objekty. [6]

2.1.3 Node.js

Node.js je JavaScriptové běhové prostředí (anglicky runtime environment), které používá událostmi řízenou architekturu umožňující asynchronní přístup k vstupní/výstupní (I/O) operacím. Tato architektura umožňuje optimalizovat propustnost a škálovatelnost webových aplikací s mnoha I/O operacemi, ale také webových aplikací ve skutečném čase (například komunikační programy nebo hry v prohlížeči). [9]

Toto je v kontrastu s dnešními více známými modely souběžnosti, kde se využívají vlákna operačního systému. Síťová komunikace založená na vláknech je relativně neefektivní a její použití bývá velmi obtížné. [10]

Node.js využívá V8 JavaScript interpret vytvořený společností Google pod skupinou The Chromium Project pro prohlížeč Google Chrome a ostatní prohlížeče postavené na Chromium (prohlížeč s otevřeným zdrojovým kódem od společnosti Google) [11]. V8, který je napsaný v C++, kompiluje JavaScriptový kód do nativního strojového kódu namísto jeho interpretace až za běhu programu. To umožňuje vytvořit rychlé běhové prostředí, které nemusí čekat na překlad potřebného kódu. [9]

2.1.4 React

React je Javascriptová knihovna pro tvorbu uživatelského rozhraní [12]. React byl vytvořen Jordanem Walkem, inženýrem ve společnosti Facebook, a byl poprvé použit v roce 2011. Původně byl React určen výhradně pro použití na Facebook Timeline, ale Facebook inženýr Pete Hunt se rozhodl React použít i v aplikaci Instagram. Postupně tak React zbavil závislostí na kód Facebooku a tím napomohl vzniku oficiální React knihovny. React byl představen veřejnosti jako knihovna s otevřeným zdrojovým kódem v květnu roku 2013. [13]

Základním prvkem Reactu jsou takzvané komponenty, které přijímají neměnné vlastnosti a mohou definovat vlastní stavové proměnné. Na základě těchto vlastností a stavu, pak komponenta může rozhodnout co bude jejích výstupem pro uživatele (pomocí metody render). Tato vlastnost se nazývá jednosměrný datový tok (anglicky One-way data flow) a architekturu, kterou React implementuje, nazýváme Flux (ta je součástí Reactu už od samého počátku). [12] Existují však komunitou vytvořené alternativní nástroje, které řeší datový tok v aplikaci, jako je například knihovna Redux [14].

2.1.5 Databáze

Databáze je strukturovaný systém souborů určený pro perzistentní uložení dat. Často je ve smyslu slova databáze chápána i množina podpůrných softwarových nástrojů, tato množina je nazývána jako Systém Řízení Báze Dat (SŘBD), anglicky Database Management System (DBMS).

Zaměřím se pouze na nejoblíbenější zástupce Structured Query Language (SQL) a Not only SQL (NoSQL) databázi, tedy MySQL a MongoDB [15].

MySQL je relační SŘBD vyvíjený a podporovaný společností Oracle. Uložená data musejí mít pevnou strukturu, jsou strukturována do tabulek (jednotlivé záznamy jsou pak jejich řádky). MySQL využívá dotazovací jazyk SQL a každá změna struktury dat vyžaduje migrační proceduru, které může způsobit dočasné problémy s dostupností. [16]

MongoDB je nerelační SŘBD s otevřeným zdrojovým kódem vyvíjena společností MongoDB, Inc. Data nemají pevně definovanou strukturu a jsou representována pomocí Binary JavaScript Object Notation (JSON) (BSON) dokumentů. Díky jejich rychlému převodu na klasický JSON není potřeba využívat složité Object-relational mapping (ORM) nástroje pro mapování dat na

objekty, jako tomu je například u SQL databází, a tím umožňuje urychlit celkový vývoj aplikací. Nástroje pro převod dat jsou nazývány Object-document mapping (ODM). [16]

2.2 Typy síťové komunikace

V této části se zaměřím na rozdílné přístupy ke komunikaci v architektuře klient-server a popíši jejich výhody, či nevýhody.

2.2.1 Pull technologie

Jako Pull technologie označuje klasickou strukturu komunikace architektury klient-server. Iniciátorem spojení je výhradně klient a není možné odeslat data ze serveru ke klientovi bez jeho předchozí žádosti.

Příkladem může být běžný protokol Hypertext Transfer Protocol (HTTP), kde klient (většinou prohlížeč) odesílá požadavek na server a ten mu obratem zašle zpět odpověď. [17]

2.2.2 Push technologie

Push technologie označuje strukturu komunikace, která je do jisté míry opačná od Pull technologií. Iniciátorem komunikace je server, který tak může odeslat nová data klientovi i bez jeho žádosti.

Tento přístup lze použít například pro textovou komunikaci ve skutečném čase. Klient nemůže dopředu vědět, zda-li na je na serveru k dispozici nová zpráva a tak neví kdy odeslat požadavek pro získání nové zprávy, ale nyní mu stačí počkat a server mu novou zprávu pošle sám. [17]

2.2.2.1 Short a Long polling

Jednou z nejjednodušších method implementace push technologie je takzvaný **Short pooling**. Jedná se o metodu, kdy se klient musí pravidelně dotazovat serveru na nová data, či nové události a tedy o implementaci pomocí opakovaného užití pull technologie. Pokud server žádná nová data nemá, či nedošlo k žádné nové události, odešle klientovi prázdnou odpověď a ukončí spojení.

Druhou možností je držet spojení mezi klientem a serverem otevřené co nejdéle a odpovědět pouze v případě existence nových dat (takzvaný **Long polling**). Výhodou metody Long polling oproti metodě Short polling je nižší počet požadavků, tedy i nižší objem přenesených dat. Otevřené spojení v případě Long pooling také snižuje dobu, za kterou se ke klientu dostanou nová data.

Hlavní výhodou obou zmíněných method je jednoduchost implementace a to jak na klientské, tak i serverové straně komunikace. Mezi hlavní nevýhody patří režijní náklady spojené s HTTP protokolem a jeho hlavičkami, které musí

být neustále přeposílány mezi serverem a klientem, a zvyšování doby mezi přijetím dat serverem a jejich přijetím klientem při časté komunikaci. [18]

2.2.2.2 HTTP streaming

Další metodou implementace push technologie je takzvaný HTTP Streaming, který je podobný metodě Long polling s tím rozdílem, že data posílá jen jako částečnou odpověď a nemusí tedy ukončit spojení. Tato metoda staví na možnosti webového serveru odesílat více částí dat ve stejné odpovědi (pomocí hlavičky `Transfer-Encoding: chunked` v rámci protokolu HTTP verze 1.1 a starší).

Výhodou metody HTTP Streaming je snížení latence a snížení režijních nákladů s posíláním HTTP hlaviček, které jsou nutné pouze při vytvoření nového spojení. Mezi nevýhody patří chování výchozí vyrovnávací paměti prohlížečů a klientských knihoven, kde není zajištěn přístup k částečným odpovědím od serveru. [18]

2.2.2.3 Server-Sent Events

Server-Sent Events je způsob implementace push technologie přímo webovým prohlížečem. Mimo běžný HTTP protokol může podporovat i jiné komunikační protokoly (záleží na podpoře prohlížeče) [19]. Z pohledu serveru je jeho použití analogické k Long polling, či HTTP Streaming metodě. [20]

Výhodou Server-Sent událostí je jednoduchá implementace pro webové vývojáře, kteří nemusí využívat externí knihovny, ale mohou použít přímo Application Programming Interface (API) prohlížeče. Nevýhodou je relativně nízká podpora mezi webovými prohlížeči a to převážně mezi prohlížeči pro mobilní zařízení. [18]

2.2.2.4 HTML5 Web Socket

HTML5 Web Socket je protokol, který umožňuje plně duplexní oboustrannou komunikaci mezi klientem a serverem. Jedná se o samostatný protokol, který netíží režijní náklady spojené s HTTP a umožňuje tak velmi efektivní výměnu informací ve skutečném čase. Web Socket využívá HTTP protokol pouze pro navázání spojení, pro které je následně pomocí hlavičky `Connection: Upgrade` změněn protokol z HTTP právě na Web Socket. [21]

Hlavní výhodou používání protokolu Web Socket je již zmíněná oboustranná komunikace, nízká odezva a nízké režijní náklady, jak na klientské, tak i na serverové straně komunikace. Mezi hlavní nevýhody patří slabší podpora ze strany prohlížečů, která ovšem kvůli vysoké popularitě stále zlepšuje a obecně je stále lepší než podpora Server-Sent Events. [20]

2.3 Algoritmy používané pro kolaborativní editaci textů

Synchronizace dvou a více kopií stejného dokumentu ve skutečném čase je komplexní problém. V této části popisují dva nejznámější a nejrozšířenější algoritmy pro synchronizaci textu mezi více klienty při použití architektury klient-server [22].

2.3.1 Druhy algoritmů

Existují tři nejčastější přístupy k problému synchronizace, metoda zamykání (nebo také vlastnictví), předávání událost a třísměrné sloučení.

Metoda **zamykání** je nejjednodušší technika. Ve své nejčastější formě může dokument v jednu chvíli editovat pouze jeden uživatel a to ten který si dokument uzamkl. Ostatní uživatelé mohou dokument pouze číst. Provádět změny mohou pouze po uvolnění zámku, stažení nové verze dokumentu a přivlastnění jeho zámku.

Některé vylepšené algoritmy na základě uzamykání se pokouše automaticky uzamykat pouze upravované části dokumentu. To však zamezuje úzké spolupráci více uživatel nad dokumentem, protože každý může pracovat pouze na své části dokumentu.

Metoda **předávání událost** spočívá v myšlence zachycení vše změn provedených nad dokumentem a jejich provedení nad všemi kopiemi zároveň. Hlavní představitelem tohoto přístupu je právě operační transformace o které píše níže v 2.3.3.

Hlavním problémem tohoto přístupu je zachycení všech změn dokumentu, které mohou být triviální jako je například napsání znaku, ale také například vložení obrázku, přetažení velkého množství textu, automatická oprava překlepů a mnoho dalších. Přístup předávání událostí není přirozeně konvergentní. Každá změna, která není správně zachycena (nebo ztracena při cestě po síti), vytváří novou verzi dokumentu, kterou již není možné správně obnovit.

Poslední častou metodou je takzvané **třísměrné sloučení**. Uživatel odešle svůj změněný dokument na server, který provede sloučení s aktuální verzí na serveru a uživateli pošle novou sloučenou verzi zpět. Pokud uživatel provedl v době synchronizace v dokumentu změny novou verzí ignoruje a musí to zkusit později.

Jedná se poloduplexní systém, dokud uživatel píše nedostává žádné aktualizace o dokumentu a ve chvíli co přestane psát zobrazí se všechny změny od ostatních uživatel nebo vyskočí hláška o nastalé kolizi (to samozřejmě záleží na použitém slučovacím algoritmu). [23, 24]

„Tento system lze přirovnat k automobilu s čelním sklem, které se stane během jízdy neprůhledné. Podívej se na cestu, pak jeď chvílku poslepu, pak

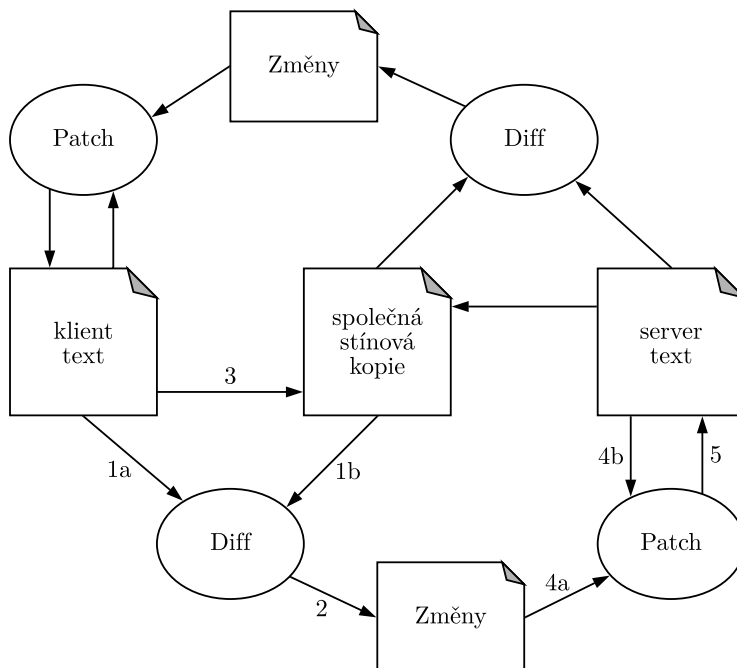
zastav a podívej se znovu. Kdyby všichni řídili stejný druh ,dívky se a nebo jed‘ automobilů, těžké nehody by byly velmi časté.“ [23] přeložil Jiří Šimeček.

Příkladem systému, který používá třísměrné sloučení je například Apache Subversion (SVN), systém pro správu zdrojových kódů.

2.3.2 Diferenciální synchronizace

Diferenciální synchronizace (DS) je algoritmus, který vymyslel Neil Fraser a lze považovat za zástupce třísměrného sloučení. DS řeší problém s průběžnou synchronizací, kterým trpí klasický model třísměrného sloučení, a to použitím stínových kopií a diff-patch algoritmu nejen na serveru, ale i u každé kopii dokumentu.

Na obrázek číslo 2.1 je vidět zjednodušený vývojový diagram DS algoritmu. Diagram předpokládá dva dokumenty (pojmenované server text a klient text), které jsou umístěné na stejném počítači a tedy nepočítá se síťovou dobou odezvy.

Obrázek 2.1: Diferenciální synchronizace vývojový diagram [23]

Na začátku jsou všechny dokumenty stejné (klient text, server text i společná stínová kopie). Klient text i server text mohou být libovolně upraveny a naším cílem je udržet oba dokumenty neustále co nejvíce podobné.

2. ANALÝZA

Algoritmus pokračuje následujícími kroky (viz čísla u jednotlivých přechodů diagramu 2.1):

1. klient text je porovnán oproti společné stínové kopii,
2. výsledkem porovnání je seznam změn, které byly provedeny na klient text kopii dokumentu,
3. klient text je překopírován přes společnou stínovou kopii,
4. seznam změn je aplikován na server text (za použití best-effort math algoritmu),
5. server text je přepsán výsledkem aplikace změn.

Důležité je, že pro správné fungování musí být kroky 4 a 5 atomické, tedy nesmí se stát, že by se server text v tuto chvíli změnil.

Algoritmus předpokládá použití libovolného diff-patch algoritmu, který umožňuje aplikovat změny i na dokument, který se změnil. Lze například použít diff-match-patch algoritmus od společnosti Google. Ten implementuje diff algoritmus od Eugene W. Myers, který je považován za nejlepší obecně použitelný diff algoritmus [25]. [23, 24]

2.3.3 Operační transformace

Operační transformace (OT) je algoritmus, který se poprvé objevil ve výzkumném článku s názvem Kontrola souběhu v skupinových systémech od autorů Ellis a Gibbs roku 1989. Jedná se o nejčastěji používaný algoritmus pro kolaborativní spolupráci ve skutečném čase. [26]

Algoritmu je možná použít na synchronizaci dokumentů různých formátů, ale pro jednoduchost se zaměřím pouze na textové dokumenty bez jakýchkoliv formátovacích značek (například zdrojový kód).

Základní jednotkou celého algoritmu je **operace**. Operace označuje změnu v dokumentu a u čistě textových dokumentů rozlišujeme tři druhy operací:

- přeskoč s parametrem počet znaků, který označuje počet znaků k přeskočení,
- odstraň řetězec s řetězcem jako parametrem, který označuje řetězec k odstranění a
- přidej řetězec s parametrem který označuje řetězec k přidání. [27]

Transformace dokumentu Pomocí těchto třech operací jsme schopni popsat jakoukoli změnu, která mohla v dokumentu nastat, a zároveň daný dokument upravit, tak aby odpovídal stavu po této operaci. Tento proces aplikace operace (či jejich souboru) se nazývá transformace dokumentu a umožňuje upravit dokument bez nutnosti jeho uzamčení, či řešení konfliktů. Transformace má i své omezení, které říká, že součet znaků všech operací transformace se musí rovnat délce dokumentu nad kterým bude transformace provedena. Toto omezení není například u aplikace změn v rámci algoritmu DS vůbec potřeba, protože změny nenesou informaci o délce celého dokumentu.

Kombinace operací Operace také můžeme kombinovat, určitě totiž platí, že pokud máme dokument A, soubor operací transformující dokument A na B a soubor operací transformující dokument B na C, tak jistě existuje soubor operací transformující dokument A na dokument C.

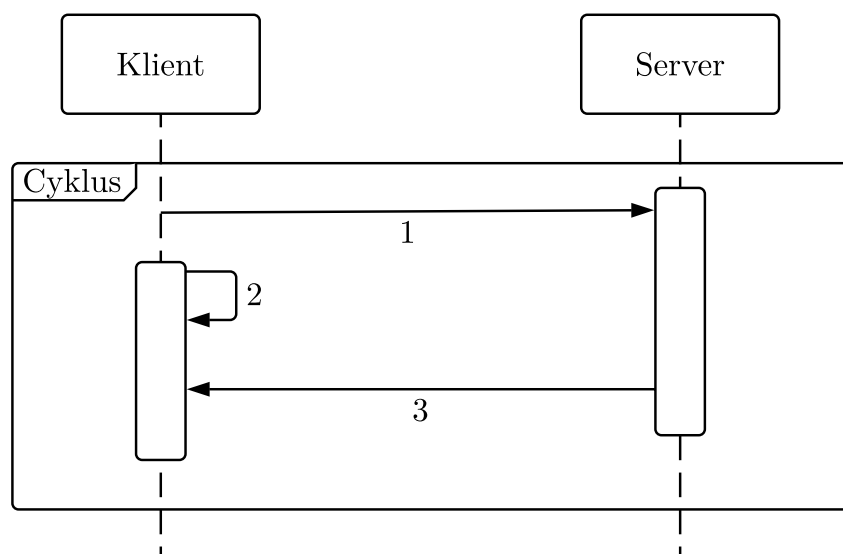
Transformace operací Dále lze operace transformovat a to pomocí jiných operací. Mějme dokument A, soubory operací z A do B, z A do C, pak aplikací změn, z kterých byl vytvořen druhý soubor, na dokument B získáme nový soubor operací (soubor transformovaný). [28]

Základní komunikace se skládá z následujících kroků (také znázorněna pomocí sekvenčního diagramu na obrázku číslo 2.2):

1. po změně dokumentu klient změnu popíše pomocí souboru operací, který odešle na server,
2. klient do přijetí potvrzení nesmí na server odeslat další operace, další změny si klient ukládá a kombinuje do jednoho velkého souboru operací,
3. server po přijetí odešle klientu, který soubor vytvořil, potvrzení o přijetí přijetí a pošle soubor všem ostatním klientům,
4. klient po přijetí souboru může odeslat nastřádaný soubor zkombinovaných operací (pokračuje bodem 2) nebo čeká na další změnu a pokračuje znovu bodem 1. [29]

O krok s čekáním klienta před odesláním dalších operací na potvrzení přijetí posledního souboru serverem se zaručili vývojáři společnosti Google, kteří toto pravidlo poprvé použili pro službu Google Wave (viz 2.4.1). Tento krok snižuje náročnost celého algoritmu omezením počtu současných operací, které by musel server kombinovat. [29]

Pokud klient při čekání na server dostane od serveru cizí soubor operací musí tento soubor aplikovat na svou kopii dokumentu a transformovat již uložené operace v závislosti na přijatých operacích. Také pokud server dostane od klienta soubor operací, který vznikl před potvrzením posledního souboru, musí soubor transformovat přes všechny soubory operací, která server potvrdil

Obrázek 2.2: Operační transformace sekvenční diagram

po jejím vytvořem. Z tohoto důvodu jsou soubory operací číslovány a klient s novým souborem operací odesílá na server i poslední pro něj známé číslo souboru.

Implementace obecného algoritmu OT pro různé typy dokumentů není vůbec jednoduchá, což potvrzuje i následující tvrzení tehdejšího vývojáře Google Wave Josepha Gentle:

„Naneštěstí, implementovat OT není vůbec veselé. Existuje milion algoritmů s různými kompromisy, které jsou však většinou uvězněny ve vědeckých pracích. Tyto algoritmy je opravdu obtížné a časově náročné správně implementovat. [...] Jsem bývalý vývojář Google Wave. Napsání Wave trvalo 2 roky a pokud bychom ho dnes chtěli přepsat, napodruhé by to trvalo téměř stejně tak dlouho.“ [30] přeložil Jiří Šimeček.

I přes jeho složitější implementaci, jsem se nakonec rozhodl pro použití algoritmu OT. Algoritmus je dostatečně rozšířený a otestovaný praxí (příkladem jeho úspěšného použití jsou projekty jako Google Wave a jeho mladší sourozenec Google Docs, viz 2.4).

2.4 Existující řešení

V této části představím již existující nástroje pro kolaborativní editaci textů a prozradím jaký algoritmus pro sdílení používají.

2.4.1 Apache Wave

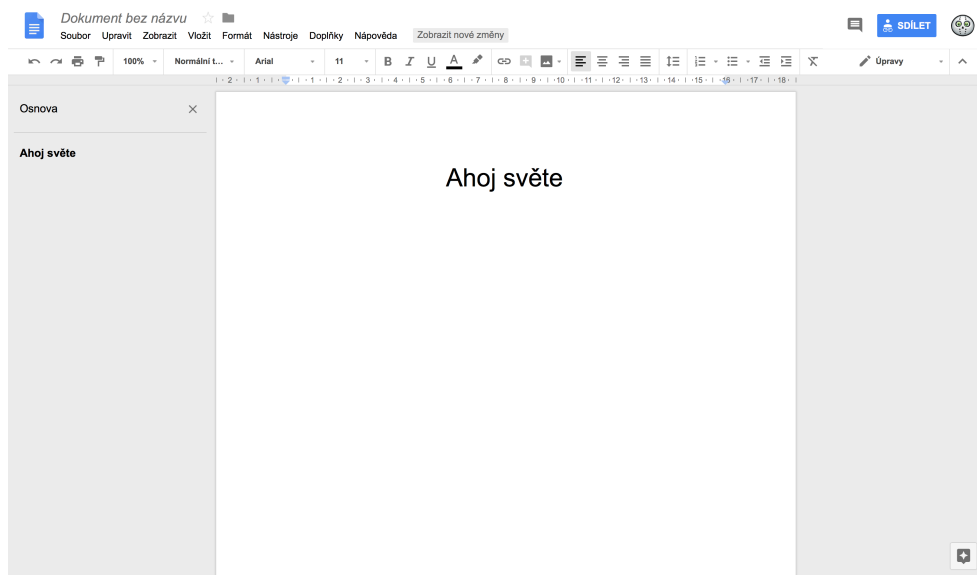
Apache Wave je nástupcem produktu Google Wave od společnosti Google. V lednu roku 2018 byl jeho vývoj pod záštitou Apache Foundation ukončen a není v něm již pokračováno. [31]

Jedná se o serverové řešení komunikace v skutečném čase napsané v jazyce Java, které obsahuje implementaci protokolu Wave Federation. Wave Federation protokol byl navržen jako rozšíření algoritmu OT (více o algoritmu v 2.3.3) společností Google a zasloužil se o důležité vylepšení v podobě potvrzování každé přijaté operace serverem. [31, 32] Projekt dnes není prakticky nasaditelný (nevyšla žádná stabilní verze), ale je považován za důležitý krok k rozšíření kolaborativní editace [28].

2.4.2 Google Docs

Google Docs je textový procesor, který je spolu s dalšími kancelářskými aplikacemi součástí služby Google Drive od společnosti Google. Jedná se editor typu „co vidíš, to dostaneš“ (WYSIWYG), který je podobný ostatním kancelářským textovým procesorům (jako je například Microsoft Word, OpenOffice Writer a další). [33]

Google Docs využívá Google Apps API, které je také postaveno nad algoritmem OT (více o algoritmu v 2.3.3) [34] a to včetně vylepšení se kterým přišel Google při vývoji Google Wave [35].

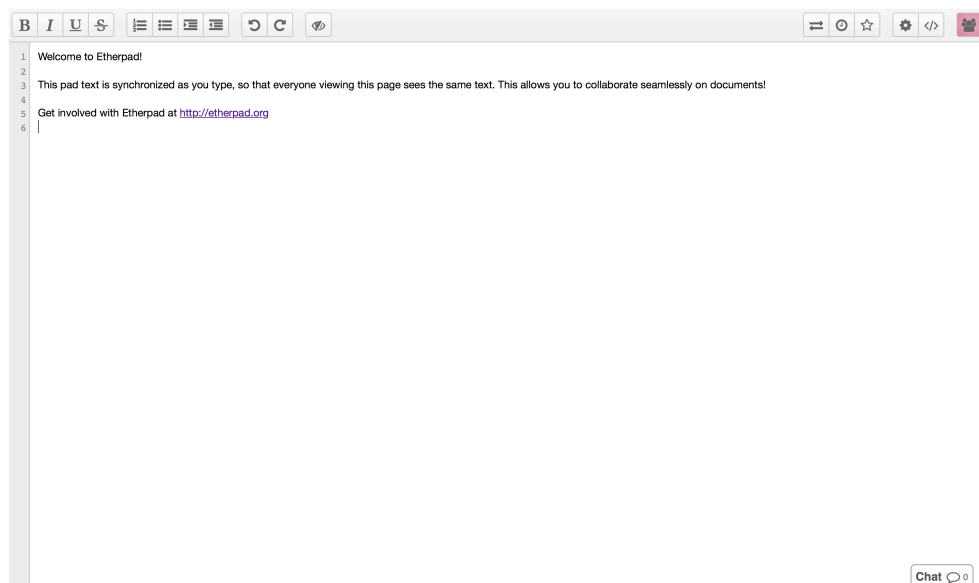

Obrázek 2.3: Ukázka aplikace Google Docs

2.4.3 Etherpad

EtherPad jako webová služba pro kolaborativní editaci textů byla odkoupena společností Google roku 2009 za účelem integrace do tehdejší služby Google Wave [36]. Google poté zveřejnil zdrojové kódy služby a vznikl tak projekt Etherpad, tedy webový textový procesor s otevřeným zdrojovým kódem [37].

Etherpad byl od zveřejnění otevřeného kódu přepsán z jazyka Scala do JavaScriptu (více o JavaScriptu v 2.1.2) a serverové prostředí NodeJS (více o NodeJS v 2.1.3), ale původní synchronizační knihovna nazývaná EasySync zůstává nadále stejná [38, 39]. Knihovna EasySync (a tím tedy i Etherpad samotný) využívá principy algoritmu OT (více o algoritmu v 2.3.3) a vylepšení ve formě včetně čekání klienta po odeslání operace na potvrzení od serveru [39]. Dnes existuje množství nejrozličnějších zásuvných modelů, které rozšiřují možnosti nástroje Etherpad a to i včetně modulu pro komunikaci pomocí Web Real-Time Communication (WebRTC), protokol umožňující implementaci audio, či video hovorů přímo ve webové prohlídce. [40].

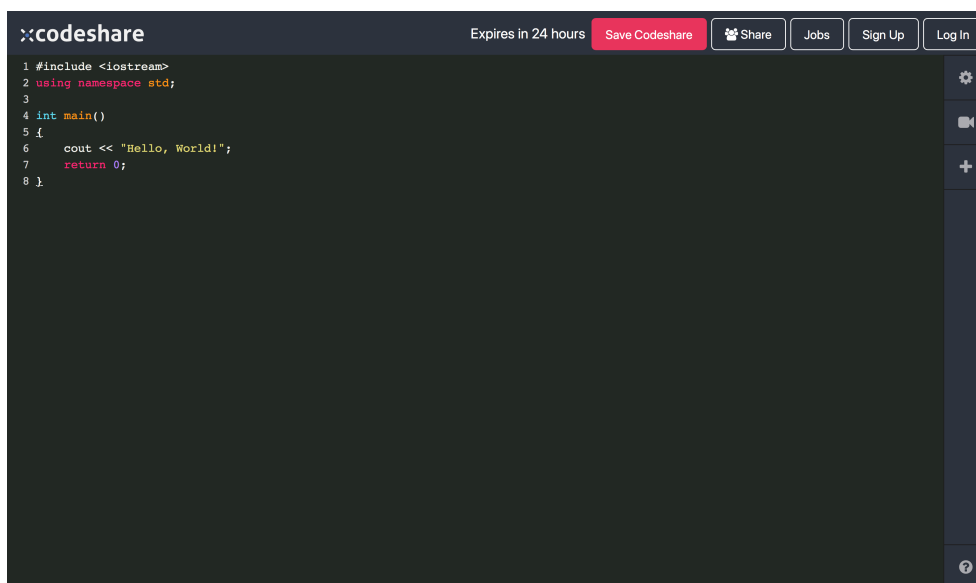
Obrázek 2.4: Ukázka aplikace Etherpad

2.4.4 Codeshare.io

Codeshare.io je textový editor zaměřený na vývojáře a jejich spolupráci ve skutečném čase. Jako hlavní využití aplikace Codeshare.io její autor zmiňuje pohovory s vývojáři a to díky integrovanému video chatu pomocí technologie WebRTC. [41]

„Spojil jsem *Firestore* s *Ace* editorem a vznikl *Codeshare.io*, nástroj pro sdílení kódu ve skutečném čase.“ [42] přeložil Jiří Šimeček.

Codeshare.io využívá k synchronizaci textu databázi *Firestore Real-time Database* od společnosti Google. Tato databáze umožňuje jednotlivým klientům naslouchat, kdy se v databázi změní data a následně tyto data načíst. Jedná se o velmi jednoduchý model synchronizace obsahu na bázi atomických změn a není zde využito žádného pokročilejšího algoritmu pro synchronizaci textu. [42]

Obrázek 2.5: Ukázka aplikace Codeshare.io

2.5 Seznam funkčních požadavků

Před začátkem návrh jakékoli aplikace je důležité si definovat funkční požadavky.

Jednotlivé funkční požadavky bych chtěl rozepsat jednou, či dvěma větami. Ale musím vymyslet jak to v latexu udělat, protože podseznam je ošklivý.

2.5.1 Správa uživatelů

Uživatel se bude moci v rámci systému:

- F1.1. zaregistrovat pomocí uživatelského jména a hesla,
- F1.2. přihlásit pomocí údajů uvedených při registraci,

2. ANALÝZA

- F1.3. provést změnu svých přihlašovací údajů,
- F1.4. změnit výchozí nastavení pro nově vytvořené dokumenty a
- F1.5. v případě zapomenutí svého přístupového hesla použít formulář k jeho obnově.

2.5.2 Správa dokumentů

V systému půjdou s dokumenty provést následující akce:

- F2.1. vytvoření dokumentu přihlášeným uživatelem,
- F2.2. odstranění dokumentu jeho majitelem,
- F2.3. zobrazení všech uživatelových dokumentů,
- F2.4. zobrazení naposledy otevřených dokumentů,
- F2.5. změna nastavení vzhledu dokumentu a vlastností jeho editoru,
- F2.6. přizvání uživatele k editaci dokumentu nebo k jeho náhledu pomocí jeho uživatelského jména,
- F2.7. vytvoření veřejného odkazu dokumentu pro přizvání uživatele bez vytvořeného účtu,
- F2.8. editace dokumentu ve skutečném čase včetně barevně označených kurzorů ostatních uživatel upravující dokument a
- F2.9. diskutovat o dokumentu ve skutečném čase s ostatními uživateli upravující dokument.

2.6 Nefunkční požadavky

Pro potřeby projektu Laplace-IDE byli vyhrazeny následující nefunkční požadavky:

- N1. validní kód HTML5 (více o jazyce HTML5 v části 2.1.1) a Cascading Style Sheets verze 3 (CSS3),
- N2. programovací jazyk Javascript (více o jazyce JavaScript v části ??,
- N3. prostředí Node.js (více o prostředí Node.js v části 2.1.3) pro server a
- N4. použití knihovny React (více o knihovně React v části 2.1.4) k implementaci komponenty Editoru.

2.7 Uživatelské případy

Následující body budu muset rozepsat a popsat jejich cesty.

- Vytvoření nového uživatelského účtu
- Přihlášení a zobrazení vytvořených dokumentů
- Vytvoření nového dokumentu
- Otevření sdíleného dokumentu
- Přizvání nového uživatele ke spolupráci nad dokumentem
- Změna přihlašovacích údajů
- Změna nastavení vzhledu dokumentu
- Změna výchozího nastavení pro nově vytvořené dokumenty
- Nalezení vytvořeného dokumentu a jeho odstranění

2.8 Doménový model

Pro lepší pochopení dané terminologie je vhodné vytvořit doménový model a popsat jeho entity. Doménový model je také užitečný při vytváření databázového schématu (viz ??).

2.8.1 Uživatel

Entita uživatel nese uživateli přihlašovací informace, email, který bude použit v případě zapomenutého hesla, a čas posledního přihlášení. Čas posledního přihlášení může být využit pro odstranění neaktivních účtů.

2.8.2 Dokument

Entita dokument je nositelem informací o dokumentu. Atribut poslední obsah obsahuje poslední text dokumentu potvrzený serverem, který je posílán nově připojeným klientům.

2.8.3 Nastavení dokumentu

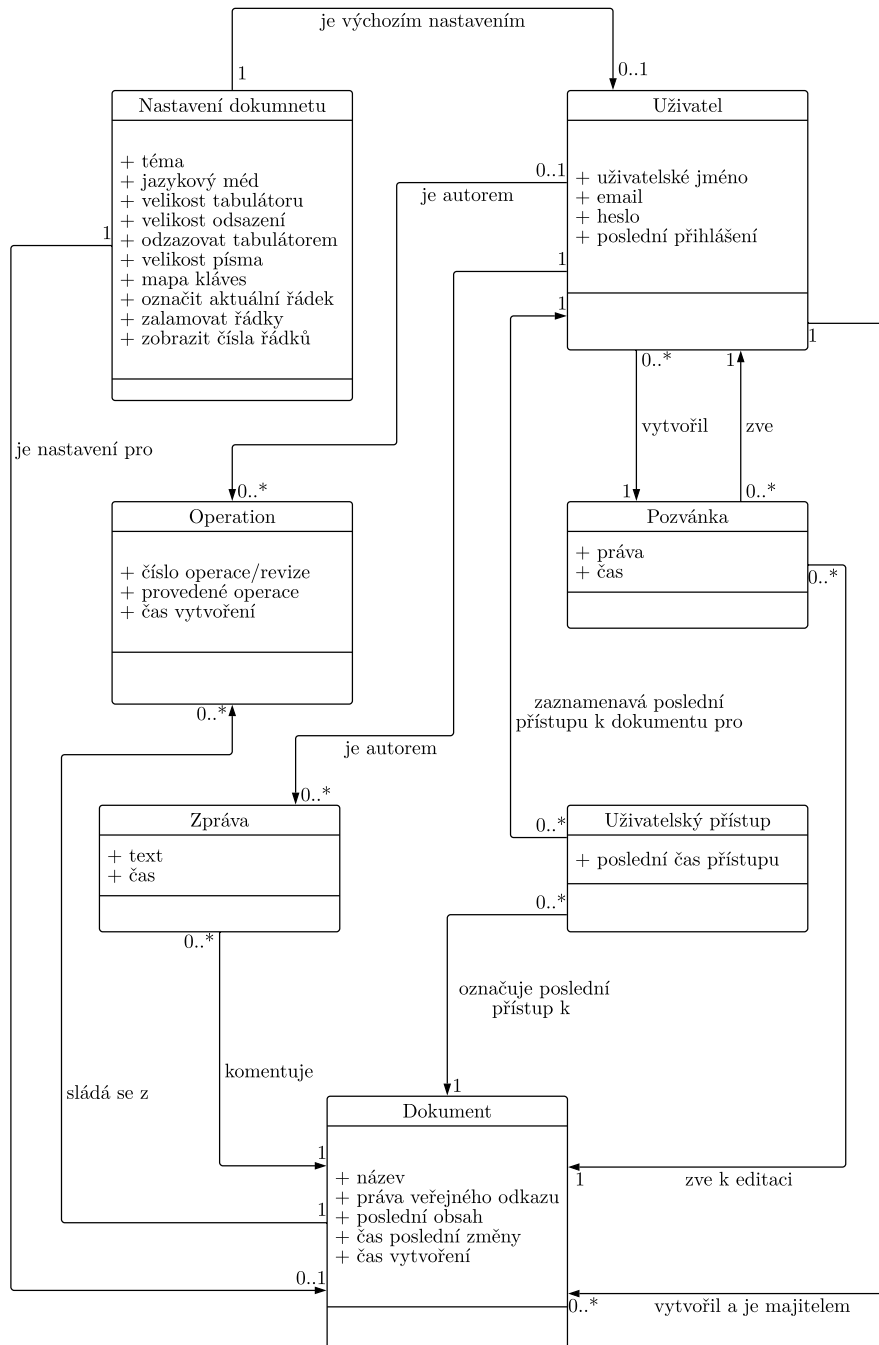
Nastavení dokument nese informace o vzhledu a chování editoru pro jednotlivé dokumenty. Vazba na entitu Uživatel umožňuje vytvoření výchozí instance Nastavení dokumentu pro nově vytvořené dokumenty.

2.8.4 Operace

Entita Operace označuje jednotlivou revizi dokumentu, ale také soubor operací v rámci algoritmu OT.

2.8.5 Další entity

Entita Pozvánka umožňuje uživateli pozvat dalšího uživatele k nahlédnutí, či úpravám dokumentu (podle zvoleného atributu práva). Zprava označuje jednu zprávu v chatu u dokumentu, z pevné vazby na entitu Uživatel plyne omezení, že zprávu může odeslat pouze přihlášený uživatel. A poslední je entita Uživatelský přístup, která pouze udržuje informaci o času posledního přístupu uživatele k dokumentu (pro každou dvojici uživatel a dokument existuje nejvýše jedna její instance).

Obrázek 2.6: Diagram doménového modelu

Bibliografie

1. LEITHEAD, Travis; EICHOLZ, Arron; MOON, Sangwhan; DANILO, Alex; FAULKNER, Steve. *HTML 5.2* [online]. 2017 [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <https://www.w3.org/TR/2017/REC-html52-20171214/>. W3C Recommendation. W3C.
2. MOZILLA; INDIVIDUAL CONTRIBUTORS. *HTML5* [online]. 2018 [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <https://developer.mozilla.org/en-US/docs/Web/Guide/HTML/HTML5>.
3. BERJON, Robin; NAVARA, Erika Doyle; LEITHEAD, Travis; PFEIFFER, Silvia; HICKSON, Ian; O'CONNOR, Theresa; FAULKNER, Steve. *Hypertext Markup Language (HTML) A Representation of Textual Information and MetaInformation for Retrieval and Interchange* [online]. 1993-06 [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <https://www.w3.org/MarkUp/draft-ietf-iiir-html-01.txt>. Internet Draft. IIIR Working Group (IETF).
4. RAGGETT, Dave. *HTML 3.2 Reference Specification* [online]. 1997 [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <https://www.w3.org/TR/2018/SPSD-html32-20180315/>. W3C Recommendation. W3C.
5. BERJON, Robin; NAVARA, Erika Doyle; LEITHEAD, Travis; PFEIFFER, Silvia; HICKSON, Ian; O'CONNOR, Theresa; FAULKNER, Steve. *HTML5* [online]. 2014 [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <http://www.w3.org/TR/2014/REC-html5-20141028/>. W3C Recommendation. W3C.
6. MOZILLA; INDIVIDUAL CONTRIBUTORS. *A re-introduction to JavaScript (JS tutorial)* [online]. 2018 [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: https://developer.mozilla.org/en-US/docs/Web/JavaScript/A_re-introduction_to_JavaScript.

7. *ECMAScript: A general purpose, cross-platform programming language* [online]. 1997 [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <http://www.ecma-international.org/publications/files/ECMA-ST-ARCH/ECMA-262,%201st%20edition,%20June%201997.pdf>. ECMA Standard. ECMA.
8. MOZILLA; INDIVIDUAL CONTRIBUTORS. *JavaScript language resources* [online]. 2018 [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: https://developer.mozilla.org/en-US/docs/Web/JavaScript/Language_Resources.
9. ORSINI, Lauren. What You Need To Know About Node.js. *Readwrite* [online]. 2013 [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <https://readwrite.com/2013/11/07/what-you-need-to-know-about-nodejs/>.
10. NODE.JS FOUNDATION. *About Node.js®* [online]. 2018 [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <https://nodejs.org/en/about/>.
11. NODE.JS FOUNDATION. *ECMAScript 2015 (ES6) and beyond* [online]. 2018 [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <https://nodejs.org/en/docs/es6/>.
12. FACEBOOK INC. *A JavaScript library for building user interfaces* [online]. 2018 [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <https://reactjs.org>.
13. FISHER, Bill. *How was the idea to develop React conceived and how many people worked on developing it and implementing it at Facebook?* [online]. 2015 [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <https://www.quora.com/How-was-the-idea-to-develop-React-conceived-and-how-many-people-worked-on-developing-it-and-implementing-it-at-Facebook>.
14. COMMUNITY. *Read Me* [online]. 2018 [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <https://redux.js.org>.
15. STACK EXCHANGE INC. *Stack Overflow Developer Survey 2018* [online]. 2018 [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <https://insights.stackoverflow.com/survey/2018/#technology-databases>.
16. MONGODB, INC. *MongoDB and MySQL Compared* [online]. 2018 [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <https://www.mongodb.com/compare/mongodb-mysql>.
17. SPACEY, John. Pull vs Push Technology. *Simplicable* [online]. 2017 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: <https://simplicable.com/new/pull-vs-push-technology>.
18. LORETO, S.; ERICSSON; SAINT-ANDRE, P.; CISCO; SALSANO, S.; UNIVERSITY OF ROME "TOR VERGATA"; WILKINS, G.; WEB-TIDE. *Known Issues and Best Practices for the Use of Long Polling and Streaming in Bidirectional HTTP* [online]. 2011 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: <https://tools.ietf.org/html/rfc6202>. Request for Comments. IETF.

19. HICKSON, Ian (ed.). *Server-Sent Events* [online]. 2015 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: <https://www.w3.org/TR/2015/REC-eventsourcing-20150203/>. W3C Recommendation. W3C.
20. SALVET, Pavel. Komunikace v reálném čase díky Server-Sent Events a Web Sockets. *Interval* [online]. 2015 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: <https://www.interval.cz/clanky/komunikace-v-realnem-case-diky-server-sent-events-a-web-sockets/>.
21. LUBBERS, Peter; GRECO, Frank; KAAZING CORPORATION. *HTML5 WebSocket: A Quantum Leap in Scalability for the Web* [online] [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: <http://www.websocket.org/quantum.html>.
22. LAFORGE, Guillaume. *Algorithms for collaborative editing* [online]. 2012 [cit. 2018-04-06]. Dostupné z: <http://glaforge.appspot.com/article/algorithms-for-collaborative-editing>.
23. FRASER, Neil. *Differential Synchronization* [online]. 2009 [cit. 2018-04-07]. Dostupné z: <https://neil.fraser.name/writing/sync/>.
24. FRASER, Neil. Google Tech Talks - Differential Synchronization. In: [online]. 2009 [cit. 2018-04-07]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=S2Hp_1jqpY8.
25. FRASER, Neil. *Home - google/diff-match-patch Wiki* [online]. 2013 [cit. 2018-04-07]. Dostupné z: <https://github.com/google/diff-match-patch/wiki>.
26. DANIELS, Alden. *Collaborative Editing in JavaScript: An Intro to Operational Transformation* [online]. 2015 [cit. 2018-04-08]. Dostupné z: <https://davidwalsh.name/collaborative-editing-javascript-intro-operational-transformation>.
27. BAUMANN, Tim. *What is Operational Transformation?* [online]. 2013 [cit. 2018-04-08]. Dostupné z: <http://operational-transformation.github.io/what-is-ot.html>.
28. SPIEWAK, Daniel. Understanding and Applying Operational Transformation. *Code Commit* [online]. 2010 [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: http://www.codecommit.com/blog/java/understanding-and-applying-operational-transformation?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+codecommit+%28Code+Commit%29.
29. AGARWAL, Srijan. Operational Transformation, the real time collaborative editing algorithm. *Hacker Noon* [online]. 2017 [cit. 2018-04-08]. Dostupné z: <https://hackernoon.com/operational-transformation-the-real-time-collaborative-editing-algorithm-bf8756683f66>.
30. GENTLE, Joseph. *ShareJS - Live concurrent editing in your app homepage* [online]. 2011 [cit. 2018-04-08]. Dostupné z: <https://www.championtutor.com:7004>.

31. THE APACHE SOFTWARE FOUNDATION. *Wave Project Incubation Status* [online]. 2018 [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <http://incubator.apache.org/projects/wave.html>.
32. WANG, David; MAH, Alex. *Google Wave Operational Transformation Whitepaper* [online]. 2009 [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20100108095720/http://www.waveprotocol.org:80/whitepapers/operational-transform>.
33. The Best Word Processing Software. *Top Ten Reviews* [online]. 2018 [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <http://www.toptenreviews.com/business/software/best-word-processing-software/>.
34. GOOGLE INC. *Google Apps Realtime - Conflict Resolution and Grouping Changes* [online]. 2016 [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <https://developers.google.com/google-apps/realtime/conflict-resolution>.
35. CAIRNS, Brian; SIMON, Cheryl. Google I/O 2013 - The Secrets of the Drive Realtime API. In: [online]. 2013 [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=hv14PTbkIs0>.
36. APPJET AND THE GOOGLE PR TEAM. *Google Acquires AppJet* [online]. 2009 [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20091206200422/http://etherpad.com/ep/blog/posts/google-acquires-appjet>.
37. APPJET AND THE GOOGLE PR TEAM. *EtherPad Open Source Release* [online]. 2009 [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20091221023828/http://etherpad.com/ep/blog/posts/etherpad-open-source-release>.
38. *Etherpad: Really real-time collaborative document editing* [online]. GitHub, 2018 [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <https://github.com/ether/etherpad-lite>.
39. APPJET, INC., WITH MODIFICATIONS BY THE ETHERPAD FOUNDATION. *Etherpad and EasySync Technical Manual* [online]. 2011 [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <https://raw.githubusercontent.com/ether/etherpad-lite/master/doc/easysync/easysync-full-description.pdf>.
40. *Available Etherpad plugins* [online] [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <https://static.etherpad.org/plugins.html>.
41. MUNROE, Lee; MEHTA, Tejesh. *Share Code in Real-time with Developers* [online]. 2018 [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <https://codeshare.io>.
42. MUNROE, Lee. *My First Node.js App: CodeShare.io* [online]. 2013 [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <https://www.leemunroe.com/codeshare/>.

Seznam použitých zkratek

API Application Programming Interface.

BSON Binary JSON.

CSS3 Cascading Style Sheets verze 3.

DBMS Database Management System.

DS Diferenciální synchronizace.

ECMA European Computer Manufacturer's Association.

HTML Hypertext Markup Language.

HTTP Hypertext Transfer Protocol.

I/O vstupní/výstupní.

IETF Internet Engineering Task Force.

JSON JavaScript Object Notation.

NoSQL Not only SQL.

ODM Object-document mapping.

ORM Object-relational mapping.

OT Operační transformace.

SQL Structured Query Language.

SVN Apache Subversion.

SŘBD Systém Řízení Báze Dat.

W3C The World Wide Web Consortium.

WebRTC Web Real-Time Communication.

WHATWG Web Hypertext Application Technology Working Group.

WWW World Wide Web.

WYSIWYG „co vidíš, to dostaneš“.

Obsah přiloženého CD

	readme.txt	stručný popis obsahu CD
	exe.....	adresář se spustitelnou formou implementace
	src	
	impl.....	zdrojové kódy implementace
	thesis.....	zdrojová forma práce ve formátu L ^A T _E X
	text	text práce
	thesis.pdf.....	text práce ve formátu PDF
	thesis.ps.....	text práce ve formátu PS